

Vivians 150 000 fotografier

Vivian Maier levde ett till synes anonymt liv och arbetade hela livet som nanny i välbesuttna familjer i New York och Chicago. Ett par år före hennes död 2009, köpte en man vid namn **John Maloof** av en händelse en samling fotografier på en auktion tvärs över gatan från sitt hem. Foton som senare visade sig tagna av Vivian Maier, under närmare fem decennier. Bilderna som numera samlats ihop uppgår till närmare 150 000 och räknas idag till nittonhundratalets mest betydande fotografiska verk. Vem var då denna kvinna?

I boken Vivian av den danska författaren Christina Hesselholdt får vi följa Vivian Maier genom livet via en rad inre monologer. I en kör av röster träder bilden av en mycket komplex och mångfacetterad människa fram. Här hör vi både Vivian – Viv själv, hennes arbetsgivare som av författaren kokats ihop till paret Peter och Sarah Rice och flickan hon passar, Ellen, men som ger röst åt många av de familjer hon arbetat hos. Här dyker också föräldrarna, brodern och släktingarna upp och inte minst berättaren själv – författaren Hesselholdt.

Vivian växer upp i en dysfunktionell emigrantfamilj, med en fransk mor, en österrikisk far och en bror. Fadern lämnar hemmet med jämna mellanrum och försvinner slutligen för gott. Han stryker barnen ur sitt testamente *"av det skälet att jag inte har sett dem på många år och att de inte stod mig nära"*. Brodern antar ett nytt namn och lever som luffare runt om i USA för att till slut dö på ett mentalsjukhus. Modern och Vivian alternerar mellan att bo i Frankrike och i USA, där Chicago till slut blir deras fasta plats. Förhållandet till modern är dock hela tiden komplicerat *"jag vägrar älska henne längre, och för att det ska bli rättvist vägrar jag också att fortsätta älska pappa, försvinn ömhet försvinn anknytning försvinn minnen"*.

Det första Vivian ber sina arbetsgivare på sina nya arbetsplatser är att få ett eget lås till sitt rum och att ingen någonsin får gå in där. Här förvarar hon allt – bokstavligt talat. Familjens dagstidningar kommer aldrig ur från rummet, ingenting slängs, kläder, skor, biljetter, kvitton, allt sparas. När det är fullt på sängen sover hon på golvet. När hon byter arbetsgivare har hon vid ett tillfälle 200 kartonger med äodelar som måste förvaras i familjens garage.

All sin egen lediga tid och tiden utomhus med barnen tillbringar hon på gatorna i Chicago och i stadens förorter, fotograferande, alltid med minst en, ibland tre kameror runt halsen. Förutom alla negativ man funnit, hon framkallade nästan aldrig, finns ca 700 filmer, små dokumentärer och intervjuer hon gjort med människor på gatan, då ofta under pseudonym. Hon ser sig själv som en spion i verkligheten, maskerad som nanny med många alter egos. Barnen hon passar vittnar om hennes humor och lekfullhet, den som ständigt visade dem *"the dark corner of urban life"*, ett annat sätt att leva. *"Småbarnen på gatan kallar miss Maier för Stridskängan därför att hon har så stora fötter och går i kraftiga herrskor. Det är för att herrskor är praktiska, utan klack, det är nödvändigt därför att hon går så mycket"*.

Vem lärde henne att fotografera? I allt väsentligt är hon självlärd, men hon verkar ha haft en viktig mentor, **Jeanne Bertrand**, en fabriksflicka som blev känd konstfotograf med egen studio och som gav Vivian den första kameran, en Rolleiflex. Jeanne bodde med Vivian och modern Maria både i Frankrike och i USA, efter det att fadern och brodern lämnat familjen. Här verkar Vivian för en stund leva ett bra liv, omgiven av kvinnor, utan män och äktenskap i sikte. När hon efter Jeannes död ärver släktens gård i Frankrike från sin moster, tar hon pengarna och ger sig ensam ut på en långresa i världen hela tiden fotograferande, inspirerad av en utställning hon sett på MOMA. *"Kameran gjorde det lättare att*

färdas ensam, det var verkligen som att ha någon med sig. Den gav henne ett projekt, ett syfte.”

Trots alla negativ man funnit fotograferade Vivian aldrig sin familj. Man har bara funnit totalt tre bilder av modern och några enstaka självporträtt.

”Det är en oerhörd befrielse när jag går in genom grinden till familjen jag arbetar hos, att det inte är min familj men att jag kan få lite familjeliv, äta av den varma gröten längst ut i kanten utan att bränna mig”.

Vivian Maier var en enstöring, oerhört privat, sökte aldrig uppmärksamhet. Hon arbetade med sin fotokonst för sig själv, släppte inte någon in på livet. Hon verkar ha haft ambitionen att någon gång arkivera, katalogisera, bringa en ordning i sitt kaos av bilder och ägodelar. Men så blev det aldrig. När hon dör 83 år gammal har hon en tid levt som både fattig och hemlös, till dess ett par av de barn hon tidigare passat, numera vuxna, upptäcker hennes belägenhet och skaffar henne tak över huvudet. Hennes tillhörigheter har då gått förlorade, spridits för vinden. Fem av sina sju förråd har hon minst då hon inte kunnat betala. Hon lånade småbelopp överallt och hade svårt att betala tillbaka. Trots det fann man senare oinlösta checker för tusentals dollar i hennes lådor.

Det är en fin liten roman på vacker prosa som Christina Hesselholdt skrivit. En fiktion – men den ger också information. Den andas respekt och ömhet för människan Vivian Maier och hennes kompromisslösa konstnärskap. Boken nominerades till Nordiska Rådets litteraturpris 2017.

Ändå är det något som skaver. Berättelsen väcker många frågor. Om etik. Efter Vivians död har John Maloof som köpte de första bilderna för en spottstyver gjort en närmast arkeologisk utgrävning av Vivian Maiers hela liv. Han har samlat, sorterat, arkiverat, skannat, katalogiserat. Vad hade Vivian tyckt om det om hon levt och kunnat försvara sig? Hennes

bilder har ställts ut runt om i världen, böcker har tryckts. Filmen *Finding Vivian Maier* visas på Netflix. Ville hon det här? Vivian, som sällan eller aldrig delade med sig av sitt arbete. Hon verkade ju vilja vara hemlig. Hennes arbetsgivare visste knappt om att hon fotograferade. Var de överhuvudtaget intresserade av vad hon gjorde? Var det något mer än bara en klassfråga? Vivian var en arbetande kvinna på 50-talet, formellt lågutbildad, obekvämt med sitt kön och med sin kropp, immigrant, från en dysfunktionell familj, fattig och till slut även hemlös som skämdes för sin oförmåga att skapa ordning i sitt samlande. Nu är allt exponerat till allmänt beskådande och till att bedömas av alla och en var. Är det rätt?

Samtidigt kan man inte låta bli att ställa sig frågan när man nu får ta del av hennes unika bilder: Hur mångt fantastiskt konstnärskap som Vivian Maiers finns det dolt för omvärlden därute?

Heléne Nellvik

Vivian

Christina Hesselholdt

Natur & Kultur

VIVIAN

Roman

CHRISTINA
HESSELHOLDT

NATUR &
KULTUR